

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ДІАЛОГ КУЛЬТУР УКРАЇНА – ГРЕЦІЯ: КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ХХІ СТ. В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Збірник праць

Київ – 2016

ЗМІСТ

НІКОЛАЄНКО С.М. <i>Вітальне слово</i>	8
ЧЕРНЕЦЬ В.Г. <i>Вітальне слово</i>	9
ПАПАДОПУЛОС В. <i>Вітальне слово</i>	10

ГРЕЦІЯ І СЛОВ'ЯНСЬКИЙ СВІТ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ВЗАЄМОВПЛИВИ

КОРНІЙЧУК С., ДОБРИЦЬКИЙ Я. <i>Історико-культурні взаємини між Грецією та Слов'янським світом</i>	11
КРАВЧЕНКО Н.Б., ЛАНОВІЮК Л.П. <i>Українсько-грецькі відносини наприкінці ХХ – початку ХХІ століть</i>	15
ТЕРЕЩЕНКО-КАИДАН Л.В. <i>Міжнародний науково-практичний проект «Діалог культур: Україна – Греція»: культурна політика та нові здобутки</i>	16
УВАРОВА О.О. <i>До питання про етнічний склад та міжнаціональні відносини у греко-болгарських колоніях Херсонської губернії на початку ХІХ ст.</i>	19
ХВІСТ В.О. <i>Русько-візантійські відносини за Святослава (965-971 рр.)</i>	20
ХРИСТЮК С.Б. <i>Українсько-грецькі дипломатичні та політичні відносини на сучасному етапі</i>	22
ЦВАТИЙ В.Г. <i>Історико-культурні традиції формування моделі дипломатії Грецької Республіки доби раннього Нового і Нового часу: інституціонально політичний вимір</i>	23
ШКВАРУН Л.І. <i>Вплив Греції на розвиток духовності та культури в Україні у контексті налагодження міжкультурного діалогу у світовому та європейському просторі</i>	25

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ВІЗАНТІЯ–ГРЕЦІЯ–УКРАЇНА: ТЕОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ, ЛІТЕРАТУРА. МОНАСТИРІ АФОНУ ТА УКРАЇНА

АСТАХОВА Т.Г. <i>Діалог Візантія-Греція-Україна: історико-філософські взаємовпливи щодо розуміння «духовного» і «тілесного» начал</i>	26
ДОВГАНЬ О.В., ШУБЕНКОВА Т.М. <i>Явище чернецтва у контексті сакрального смислу</i>	31
МАЗАРЧУК Д.В. <i>Византийское наследие и европейская политическая и правовая культура</i>	32
МОІСЄЄВ В.В. <i>Діалог грецького та слов'янського культурних світів</i>	33
СЕКУНОВА Ю.В., КОСТЮК О.В. <i>Вплив діяльності греків на розвиток української історії</i>	34
СМОЛІНА О.О. <i>Культура українського православного чернецтва як простір діалогу України та Греції</i>	35
ЦИГАНЕШКО Л.Ф. <i>Грецькі аристократи в житті південноукраїнських міст (друга половина ХVІІІ – ХІХ ст.)</i>	36
ЧОРНОМОРЕЦЬ Ю.П. <i>Філософія історії візантійського богослова Максима Сповідника</i>	38
ШИНКАРУК В.Д. <i>Гуманітарне співробітництво між Україною та Грецією</i>	39

УКРАЇНСЬКО-ГРЕЦЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОСТІР

БАЛАЛАЄВА О.Ю. <i>Греко-латинські дублети в ботанічній термінології</i>	40
ЗАХУЦЬКА О.В. <i>Greek and Latin borrowings via Ukrainian-Russian-Polish linguistic contacts</i>	42
ІВАНОВА О.В. <i>Dialogue of cultures in the language learning</i>	43

УДК 008]:130.122

Довгань Олексій Валентинович,
кандидат філологічних наук,
провідний бібліограф Наукової бібліотеки
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,
Шубенкова Тетяна Миколаївна,
директор Наукової бібліотеки Дипломатичної академії України
при Міністерстві закордонних справ України,
м. Київ, Україна

ЯВИЩЕ ЧЕРНЕЦТВА У КОНТЕКСТІ САКРАЛЬНОГО СМISЛУ

Тиск глобальної культури, який відчувають не лише представники фінансової еліти, а також широкі верстви населення, помітний для кожного, хто замислюється над змінами, наявними у всіх сферах життя країни в тому числі культурній й духовній як її складової. Суспільство з однорідної єдиної структури перетворюється на зібрання окремих незалежних індивідів, об'єднаних економічними відносинами. Тобто для сучасного суспільства характерним стає *індивідуалістичний напрям розвитку*, який виявляється у прагненні до актуалізації свого «Я», здебільшого за рахунок пригнічення «Я» інших або відособлення від них. В цьому контексті особливо важливими стають явища, які не протиставляють існування індивідуумів одне одному, а, навпаки, *кооперують* окремих людських особистостей, згуртовуючи їх навколо *спільного смислу* або низки смислів.

На жаль, священне і мирське у сучасному суспільстві все більше віддаляється одне від одного: прагнення до збагачення, отримання задоволення, підвищення свого соціального статусу, домінування особистих інтересів попри все – основні складники сучасної споживацької психології, яка вже давно сформувалася у країнах Західної Європи та Америки. За умов ринкових відносин споживацька психологія стає панівною і в Україні, відбувається зміна ціннісних орієнтирів основних верств населення. Закономірно, що окреслені процеси потребують певної *соціальної компенсації*, яку можна спостерігати на прикладі розвитку релігійної сфери, а саме – *чернецтва*, зокрема православної церкви. Таким чином, церква, як носій *сакрального смислу* є, певною мірою, компонентом культури, що несе у своїй природі її специфіку та особливості побутування.

Природно, що кожна нація має свою культурно-ментальну «візитівку», яка дає уявлення про систему цінностей і пріоритетів народу, виділяє його серед світового культурного оточення. Для України такою особливістю стала її *духовна монастирська практика*, яка дала могутній поштовх для розвитку не лише всіх культурних жанрів: архітектури, живопису, скульптури, музики – але й зумовила *специфічний спосіб життя*, що сформував українську національну самосвідомість. «Барометром» і «маяком» одночасно у духовному сенсі для різних соціальних верств як в українському, так і в будь-якому християнському суспільстві, завжди виступало *чернецтво як осередок сакрального смислу*. Як соціокультурне явище можна розглядати його (сакральний смисл), як альтернативну форму, що забезпечує стабільність існування всієї соціальної системи суспільства, адже характер його побутування ніколи не набував рис девіацій (відхилень від суспільних норм, що призводять до патогенних наслідків).

Чернецтво було виразником сакрального смислу, що репрезентувався не тільки літературно. Монастирям належить головна роль у збереженні всієї сакральної культури народу. За свідченням Іпатієвського літопису, перші монастирі з'являються в кінці XI ст. Наприкінці XII ст. на Русі вже існувало до 70 монастирів, лише в Києві їх було до 17. Основою чернечого життя у православній традиції була праця. Займаючись різними промислами, ченці вимінювали власну продукцію на провізію, предмети побуту та необхідне знаряддя. Займалися переважно городництвом, садівництвом, виготовленням проскурок та церковного вина, збиванням олії, плетінням, прядінням тощо. Певного поширення у чернечому середовищі набули народні знання, першою чергою, з медицини.

У цьому контексті зрозуміло, що сумісне втримання чернечої братії формує особливий вид аскетичного співжиття, яке позбавлено пристрастей в тому числі і по відношенню один до одного і проникнете чистотою любові до ближнього. Велике значення у

ньому має послух духовно досвідченим подвижникам, а також іншій братії відповідно до існуючої ієрархії, що і є послухом Богу.

Таким чином, можна зробити висновок, що будь-який смисл (сакральний зокрема) є детермінантою довільної сфери людського життя. При цьому первинною з усіх сфер виступає релігія як соціальна, психологічна, філософська тощо складова, що виступає з об'єднуючою роллю у житті індивідуума, роблячи його життя наповненим благодаттю. Сон розуму породжує чудовиськ: у такому сенсі смисл постає світлом, що змушує їх триматися в тіні. Відтак, сакральний смисл – не є сукупністю номінованих мовних одиниць, що структуровані своїм значенням, це духовне джерело, яке дозволяє переоцінити, пережити тощо своє життя віруючому, змінивши свою мовну картину світу, а відтак і світосприйняття. Свого роду кузнею світового значення справжнього чернечого духу для вселенського Православ'я є монастирська республіка Афон, Свята Гора, яка існує більше тисячі років і з 1926 року є автономною частиною Греції. Це місце на землі з абсолютним мінімумом щодо зв'язків зі світом і суспільством й безмежними духовними спрямуваннями, природна модель соціуму з встановленими цінностями, а також – складна, закрита соціальна система.

УДК 94(4)+ 94(495)

*Мазарчук Дмитрій Валерьевич,
кандидат исторических наук, доцент,
декан факультета довузовской подготовки
Академии управления при Президенте Республики Беларусь,
г. Минск, Республика Беларусь*

ВИЗАНТИЙСКОЕ НАСЛЕДИЕ И ЕВРОПЕЙСКАЯ ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА

Византия являлась важнейшим каналом трансляции многих значимых для становления и существования европейской цивилизации социальных институтов, стереотипических когнитивных установок, ментальных конструкций и идей. Поэтому оценка многовекового влияния духовной культуры Византии существенна для понимания социокультурной эволюции всей европейской цивилизации, временем рождения которой является средневековый период.

На раннем этапе средневековой истории Византия являла европейскому миру образец цивилизованности. То, к чему Западная Европа будет идти долгими столетиями, было в концентрированном виде уже заложено в Византии. Атрибуты сильной централизованной государственности – развитый бюрократический аппарат, постоянная армия, кодифицированное право – были здесь весьма чётко организованными институтами.

При этом, генетически византийская государственность имела свою специфику относительно форм организации публичной власти, сложившихся в средневековый период в странах Западной Европы. Раннесредневековую византийскую государственность можно определить как некий симбиоз новой политической системы в виде раннефеодального государства и позднеантичных форм.

Являясь явным лидером в европейском мире вплоть до X в., Византия посылала “вызов” этому миру в виде идеи централизованного государства. “Ответ” же на этот вызов не мог быть адекватен ему, будучи сформирован набором социальных связей, характерных для каждого отдельно взятого социума. Западноевропейский мир воспринял идею, но её воплощение зависело от конкретного набора факторов влияния и не всегда формулировалось в соответствии с модельным образцом. Так, получив импульс идеи государственности от страны с публично-правовым характером власти, западноевропейские государства воплощали эту идею в форме понятий частного права (например, государство как владение монарха). Понадобится несколько веков, прежде чем эти государства начнут созреть для осознания и воплощения идеи публичности власти.

Говоря о политической культуре жителей Византии мы в первую очередь имеем в виду особый ментальный склад, определяющий их поведение в отношениях с государственной властью и “полисными” (или “квазиполисными”) институтами.

Прекратив существование в качестве политической единицы, Византия стала неотъемлемой частью культурного наследия народов Европы. Можно отметить три основных канала трансляции византийских достижений в культуру Европы Нового и Новейшего времени. Во-первых, это византийское влияние в сфере книжной культуры, заметное на всём протяжении периода Ренессанса. Итальянский гуманизм XV в в